

D • N

15/8 1954

Branting och neutraliteten

I den pågående debatten om svensk politik före första världskriget har några tidningar kastat in följande tanke: det är väl lika illa att nu vilja gå in i Atlantpakten, som på ett eller annat sätt kan väntas omfatta även Tyskland, som att före 1914 önska en militärallians med Tyskland mot Ryssland. Detta infall är väl snarast en av de uppfinningar som uppstår hos uppretade och förvirrade då de skall försvara en dålig sak — ty det är uppenbart att vad diskussionen egentligen gäller är kungaparets och Reichenaus skandalösa intriger mot den svenska ministären före 1914. För dem som saknar all historisk kunskap — och ett par av de ledarskribenter som berört saken tycks vara i detta läge — är det likväl av värde att påpeka hur befängd den gjorda jämförelsen är. 1914 väntade man sig att många stater skulle kunna stå neutrala i ett storkrig, och så blev också fallet (utom Sverige och Schweiz exempelvis Norge, Danmark och Holland); nu tror knappast någon, inte ens den ivrigaste isolationist, på denna möjlighet för Sveriges del. Men framför allt: det krig som då befarades och som kom 1914 byggde på den uppdelning som var klar redan 1907: Tyskland och Österrike-Ungern mot ententen, alltså Ryssland, England och Frankrike (Italiens ställning ansågs allmänt oviss). Nu är det fråga om ett hot från de av Ryssland dirigerade tyrannstaterna, mot vilka nästan alla självständiga demokratiska stater slutit sig samman i skilda förbund; utom det neutraliserade Schweiz är Sverige det enda land som står utanför.

Hur vettlöst det är att likställa detta demokratiernas försvarssystem med det allianssystem som kejsar Vilhelm sökte bygga upp framgår kanske enklast om vi tänker på de små västdemokratiernas situation och ståndpunkt; för dem, exempelvis Norge och Danmark, var det då lika tänkbart att alliera sig med Tyskland, ja, att över huvud ränga neutraliteten, som det nu är att ställa sig utanför Atlantpakten och motsätta sig

Tysklands anslutning till den.

En ledare av Hjalmar Branting i Social-Demokraten 31 oktober 1914 bör komma även de mest istadiga att begripa denna skillnad. Branting kritiserade energiskt de tankar på en organisation av Europa under tysk ledning som framfördes under båda världskrigen (under andra kriget fanns det tyvärr socialdemokratiska skribenter som anammade dem). Närmast var det fråga om en tullunion, och det är särskilt detta projekt Branting utgår från. Men samtidigt betonade Branting att en politisk sammanslutning av annan art borde kunna leda till övergivande av neutraliteten även för Sveriges del:

Mången bland oss, skriver Branting, som låtit blickarna gå bortom dagens maktbalanseringar in i kommande tider, har nog därvid trott sig skönja ett perspektiv av början till Europas Förenta Stater, omfattande hela Väst- och Central-europa, vad vi länge vant oss att anse som kulturens mest framskridna centra. Till en sådan sammanslutning av både större och mindre kulturstater och där ingen ensidigt dominerade det hela skulle ganska visst även Skandinavien länder komma att känna sig naturligt dragna. Gent emot en sådan europeisk konstellation kunde det bli tal om att utbyta vår traditionella neutralitetspolitik, som har ett moment av isolering och passivitet, vilket icke är enbart hälsosamt, mot en positiv anslutning till denna nya freds- och kulturmakts.

Helt annan bleve vår naturliga ställning till en tullpolitisk tvångsunion av delvis på det bittraste motsträviga elementer, upprättad med vapnens makt efter ett förbittrat folkkrig under fullständigt herravälde av en enda allom bjudande storstat och med udden riktad främst mot den makt, England, som utom Europa varit den ojämförligt förnämsta bäraren av europeisk odling och folklig självstyrelse.

Det behöver knappast understrykas att den första, önskvärda sammanslutning som Branting talar om i vår tid motsvaras av Atlantpakten och att den andra, förhatliga "union" som han skisserar skulle bli verklighet om den ryska aggressionen inte hejdades av Västerås försvarsgemenskap.